

Dziesięcioletni tłum Francuzów i Polaków uczcił pamięć poległych polskich grenadierów w Dieuze

DESZCZ i zimno, które od wielu dni panowały nad wschodnią Francją, ustąpiły miejsca pięknej słonecznej pogodzie. Zdałoby się jakby specjalnie na dzień uroczystości w Dieuze. Małe miasteczko już od soboty rana przygotowywało się do uroczystości. Specjalny nastrój panował na ulicach, których zresztą w Dieuze jest niewiele. Najgłówniejsza z nich nosi nazwę Pierwszej Dywizji Grenadierów Polskich. Kiedyś, dwieście lat temu główny ten trakt wiodący przez miasto, a prowadzący do Nancy nazywał się ulicą Królewską, a była ta nazwa nadana jej przez miejscowe osobistość na cześć, przejazdu króla polskiego, Stanisława Leszczyńskiego.

Zarówno, ulica Pierwszej Dywizji Grenadierów jak i pobliskie zaułki i placiki przybrały odświętny wygląd, z wielu okien powiewały chorągwie francuskie mieszając

myśl odwiecznego hasła wypisanego na ich sztandarze „Za Waszą wolność i naszą”. Obficie lała się polska krew wsiąkając w glebę Lotaryngii, zanim potworny barbarzyńca

skie i francuskie chorągiewki wśród zieleni zdobyły różnokolorowe wozy, co parę minut nowe wysypywały z szych wewnątrz dziesiątki i setki, aż wreszcie tysiące przybyszów.

Młodzież polska na wychodźstwie z wszystkich okęgów ze Wschodniej Francji przybyła, aby wraz ze starszymi złożyć hołd poległym. Na zdjęciu młodzież z wieńcami, które złożą na grobach poległych.

się z polskimi, biało-czerwonymi flagami. Z okien tych w pamiętnym roku 1940 z wdzięcznością wyglądały kobiety i starcy, witając tych którzy w najczarniejszej chwili, nie odmówili obrony tego miasta pozostawionego na pastwę losu w odległości kilku kilometrów od linii Maginota. Dziś wieszając z okien chorągwie przypominają sobie, ponure chwile wojny, kiedy to wszelka nadzieja wydartą została z serc, w których pozostał tylko strach i rozpacz, wtedy to na rogatkach miasta, ukazali się pierwsi żołnierze w beretach czy rogatywkach z białymi orzełkami. Oni to zapewnił miejscową ludność, składającą się z kobiet i starców, że niosą im obronę że będą walczyć o nich jak o własne rodziny jak o własne miasto, ojczyznę. Obietnica ich nie była czczą. Parci przemożną siłą woli i nieścianą odwagą bili się za nim oddali miasto. Polscy Grenadierzy oddali swe życie w

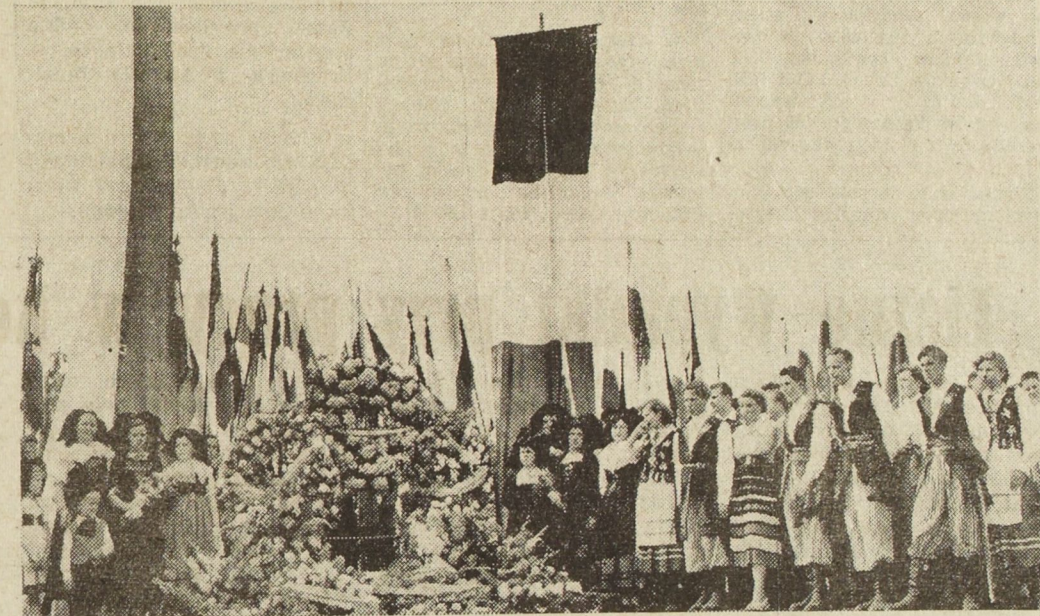
hitlerowski zawiądnął Francją. A drogi najazdu znaczą krzyże na wielu cmentarzach wojskowych ze skromnym napisem „nieznany żołnierz polski”.

Taki właśnie cmentarz znajduje się Dieuze, i tu co roku ludność całego miasta składa kilometry od linii Maginota. Dziś wieszając z okien chorągwie przypominają sobie, ponure chwile wojny, kiedy to wszelka nadzieja wydartą została z serc, w których pozostał tylko strach i rozpacz, wtedy to na rogatkach miasta, ukazali się pierwsi żołnierze w beretach czy rogatywkach z białymi orzełkami. Oni to zapewnił miejscową ludność, składającą się z kobiet i starców, że niosą im obronę że będą walczyć o nich jak o własne rodziny jak o własne miasto, ojczyznę. Obietnica ich nie była czczą. Parci przemożną siłą woli i nieścianą odwagą bili się za nim oddali miasto. Polscy Grenadierzy oddali swe życie w

COROCZNA PIELGRZYMKA

Niedziela zapowiadała się upalnie, w poranku skrzyczącym słońcem szaro białe domy Dieuze, widziało się nadejście dosłownie ze wszystkich stron, wielkie autobusy i autokary, różniące się odświętnym przybraniem, pol-

Wkrótce rozległy plac przed merostwem, zapełnił się kolorowym tłumem ludzi. Na placu tym stał kiedyś kościół, zo-

Złożenie wieńców na grobach poległych grenadierów.

stał on zburzony, z niewiadomych powodów, jak to nam objaśnił jeden z naocznych

jechał wóz z czerwono białym proporczykiem, wysiadł z niego przedstawiciel Polskiej Rplitej Ludowej charge d'affaires, min. Ogrodziński w Paryżu. Po powitaniu przybyłych przez mera, nastąpiło przygotowanie do wymarszu. Żołobny urwany takt werbla dał hasło do wymarszu. Na czele pochodu kroczyli młodzi gimnastyści w białych kostiumach z polskimi i francuskimi sztandarami, dalej postępowały delegacje rozmaitych ugrupowań, wybiły się spośród nich kombatanckie sztandary związków byłych bojowników jak również sztandar niesiony przez ubranego w pasiaki, byłego więźnia obozu koncentracyjnego. Następnie przeszła orkiestra, a za nią długi niekończący się szereg wieńców niesionych przez młode dziewczęta i chłopcy w ludowych krakowskich i alzackich strojach. Wśród wieńców wyróżniał się piękny wieńiec Ambasady PRL oraz widniały nazwy licznych osiedli robotniczych.

W pierwszym szeregu poprzedzającym pochód szedł mer miasta Dieuze przepasanym trójkolorową wstęgą, w otoczeniu oficjalnych osobistości: ministra PRL, podprefekta z Chateau Salins, przed stawicielei Armii Polskiej i Francuskiej, sekretarza gen. Towarzystwa Przyjaźni Polsko - Francuskiej.

Zgromadzona na chodnikach ludność miasta w skupieniu witała przechodzących, by po przejściu orszaku oficjalnego dołączyć się do wielowarskiej rzeszy Polaków, i Francuzów przybyłych specjalnie na uroczystość. Ponad głowami tłumów widniały transparenty, głoszące wieczną przyjaźń między Polską i

Fragment pochodu na ulicach Dieuze w drodze na cmentarz.

Francją, oraz wzywające do pokoju między wszystkimi narodami.

Przy dźwiękach marsza żałobnego orszak doszedł do pomnika poległych, gdzie minutą milczenia uczczona została pamięć żołnierzy francuskich i polskich. Przedstawiciel Polski złożył wieniec w imieniu władz polskich.

Orkiestra odegrała polski i francuski hymn narodowy, wy-

ch ich imigrantów polskich, jak się ich wysiedla, aresztuje, kwestionując ich najbardziej elementarne prawa”. Na zakończenie marsza do wzniesienia wieńców... „aby nic nie stało na przeszkodzie niezniszczalnej przyjaźni łączącej lud Francji z ludem Polski”.

Następnie zabrał głos mer Dieuze, który mówiąc o bohaterstwie Armii Polskiej podkreślił, że dla ludności miasta pamięć żołnierzy polskich pozostaje święta. Kończąc swe przemówienie, pan Liard po-

polskim. Tekst tych przemówień podaliśmy w poprzednim numerze.

W końcowej części uroczystości głos zabiera podprefekt i przedstawiciel związku Ochołotników Cudzoziemskich, oraz były żołnierz pierwszej dywizji Grenadierów, ob. Nowaczyk. Okrzykami, niech żyje Francja, niech żyje Polska podchwycyony przez tysiące głosów kończy późnym popołudniem tę piękną manifestację nad grobami poległych Grenadierów w Dieuze. Powoli zebrani rozchodzą

na nielicznych grobach widnieją nazwiska, reszta krzyżyków nosi wspólną nazwę „Inconnu”. Lecz pamięć tych bezimiennych wryta jest głęboko w sercach polskich i w sercach przyjaźni francuskich. Nie wiemy kto byli ci ludzie, wiemy natomiast na pewno, że zawiązaliśmy im naszą dzisiejszą wolność i naszą radość ze posiadania własnej wolnej ojczyzny, Ojczyznę o której śnił Oni padając na polach Lotaryńskich.

Manifestacja, która miała miejsce 21 czerwca w Dieuze

stuchany w wielkim skupieniu przez obecnych.

BIAŁE KRZYŻE W POWODZI KWIATÓW

Zanim jeszcze orszak doszedł do cmentarza ludzie trokoliczni, którzy chowają troskliwie w swych sercach miłość dla polskich żołnierzy zabitych w ich obronie, złożyli wiele małych wiązanek kwiatów. Skromne te polne kwiatki może mniej piękne od pysznych wieńców, jakże wiele mówiły o nieograniczonym poczuciu wdzięczności, mieszkańców Dieuze.

Wkrótce, po nadejściu pochodu, centralne miejsce cmentarza pokryte zostało masą kwiecica i wieńców przepasanych szarfami. „By uczcić pamięć bohaterów spoczywających pod białymi krzyżkami żołnierskich mogił, przedstawiciele społeczeństwa zabrali głos.

Pierwszy przemawiał sekretarz gen. Tow. Przyjaźni Polsko - Francuskiej pan Noaro, w gorących słowach zapewnili o wielkiej miłości i odwodzonej z walki o wolność i ze wspólnego ukończenia i d e a ł o w w o l n o ś c i. Podkreślając jak wiele powinna Francja zawdzięczać żołnierzom polskim, p. Noaro stwierdził, że poza żołnierzami poległymi w ogniu walki na wielu cmentarzach znajdują się groby Polaków, górników i robotników, którzy zakończyli na ziemi francuskiej żywot wypełniony pracą dla rozwoju gospodarki francuskiej. „Gdy się kocha swój kraj — powiedział sekretarz gen. Tow. Przyjaźni Polsko - Francuskiej, — gdy się ma poczucie sprawiedliwości można tylko smuć się i oburzać, widząc jak traktuje się pracują-

Dziewczki polskie noszą bukiety kwiatów na grób grenadierów w Dieuze.

wiedzieli: „Wszyscy wyrazimy życzenie, aby obecne wysiłki wszystkich narodów doprowadziły do konkretnych rezultatów przyczyniających się do u-tw- r w a l e n i a p o k o j u .”

Następnie zabrał głos minister Ogrodziński, który prze-

mawiał w języku francuskim i

się do domów lub zajmują miejsca w autobusach.

W cieniu starych lip pozostaje w gasnących promieniach czerwonego słońca ukwiecony cmentarz. Nad grobami pozostają jeszcze ludzie, którzy chcą się pomodlić nad grobami swych najbliższych

jest stwierdzeniem wielkiego przywiązania Polaków tutaj na obczyźnie do swych tradycji, do swych ideałów, do wolności i pokoju, że ona równocześnie potwierdzeniem głębokiej przyjaźni, która łączy lud francuski i lud polski.

Młodzież ze sztandarami francuskimi i polskimi na cmentarzu w Dieuze.

Ze wszystkich stron Wschodniej Francji przybyli Polacy, aby masowo złożyć hołd poległym grenadierom w Dieuze. Na zdjęciu: Fragment pochodu.

